

Tuhkanummen kalmisto köyliyssä.

Kartoitettu ja osittain tutkittu 9-12. p:nä Heinäk. 1905.

(Kertomukseen kuuluu kartta ja kolme valokuvaa sekä löydöt, jotka ovat luetellut H. M. Lusa No 4572: 1-86.)

Tätä kalmistoa oli Tohtori A. O. Heikel tutkinut kesällä 1898, saaden koko runsaat tulokset, joista hän on tehnyt selkoa H. M. Lusa No 3574: 442-506. sekä kertomuksessaan Museon Topografisessa arkistossa. Kun jällestäkin päin on paikalta silloin tällöin löytöjä Hist. museoon tullut (Kts. H. M. L. No 4256: 1 ja 4440) ja niistä tiedetään sieltä myöskin joutuneen Porin kaupungissa olevaan Latokunnan museoon, sai allekirjoittanut toimikseen käydä paikkaa edelleen tutkimassa ja laatia siitä kartan, jolle voitaisiin tältä ennen tulleiden ja vasta mahdollisesti saapuvien löytöjen paikat merkitä. Paikalla käydessäni ylempänä mainittuun aikaan, parinkin pääpainoa kalmiston mittauksessa ja kartoittamisessa, mutta toimitettiin tämän ohella sentään kaivauksiakin, joita ohjeitteni mukaan johti mukanaan seurannut Naisteri A. M. Tallgren.

Tuhkanummen kalmisto, joka nykyään tunnetaan metsänvartija Herman Väisäsen v. 1901 Tohtori Heikelin kehoituksesta paikalle pystytettämällä,

kirjoituksella varustetun muistaki-
ven kautta melkein läpi Satakun-
nan "Tuhatuotisen Kalmiston" nimellä,
sijaitsee Köyliön-järven pohjoispään
kohdalla, Varpulan kylän Kärjen talon
maalla, joka talo nykyään kuuluu
Köyliön kartanon omistukseen.

Maanlaatu täällä on hienohiek-
kaista kanyasta, jonka raivaamat-
tomilla osilla kasvaa vaan lyhyt-
kasvuista kannervaa ja harvanlais-
ta metsää. Laajoilla aloilla on täl-
lä karkealla, nähtävästi joskus
paikalla käynnös kulovalkean jät-
teinä, pintahiekka väittäänsä puner-
tavaa sekä kauttaattaans tuhkaa ja
hiilen sekaista, siikka, joka on tehnyt
mahdolliseksi nummen liepeiden vil-
jelmiseen vaikka niillä ei olekaan
sanottavaa ruokamultakerrosta ja jo-
ka lienee antanut koko nummelle
"Tuhkanummi"-nimensä. Kalmistoalue
"on tämän karkean eteläosassa noin
500 metrin päässä järven rannasta,
Varpulan kylän ohi Köyliön järven poh-
joisimpaan kolkkaan, laskevan Mies-
taajajoen (näkyä yleiskartassa) länsipuolel-
la, eikä kaukana mainitun ojan par-
taasta. Tähän asti tunnettu osa kal-
mistoa näyttää rajoittuvan Varpulan
pantatorppien: Seppälän, Pantalan, Läh-
demäen, Myllymäen ja Lähteenojan
hiekkaistille polloille sekä niiden
väliseen raivaamattomaan nummeen,

di, likimääräisesti määritellen siihen kulmaukseen, joka muodostuu Kögylion järven itäpuolitse Läskylään vievä maantie sekä siitä lähtevä, Mustan ojan länsiparasta kulkeva, "Prättämaijan kuja". Tarkemmin ei kalmistoa saata rajoittaa, koska siinä ei maan pinnalla ole mitään merkkejä näkyvissä, joiden mukaan voisi hautapaikat keksiä.

Kalmisto, jonka alueen korkeus Kögylion järvensilmästä on noin 4-5 metriä, on laadultaan n. k. "palopilkku" (*Branfplätter*)-kalmisto, jossa palopilkkut kuitenkin ovat tulleet hämmästyttäväksi myöhemmin käyneen kuolovalkaan takia. Sinoa, joka, paitsi ennen tavattuja löytyjä, saattaa tutkia josta täällä hautapaikoille opastaa, ovat itse maanpinnalle vierähtäneet hautajättestä. Kulon käydessä ovat nim pintahickassa olleet palavat aiinekset, kasvien ja puiden juuret y. m. hävinneet, jonka vuoksi maanpinta on jonkun verran laskonut, samalla kun hickka on edelleen pysynyt hirona ja höyheänä. Tästä on ollut seurauksena se, että kalmiston liikuttettu kulttuurikerros on käynyt alkuperäisestään ohuemmaksi ja että hautain jäännökset ovat tulleet lähemmälle maanpintaa, josta ne pinnan särkyessä rattaanpyörään tai muun kautta helposti tulivat näkyville.

Sellaisia kohtia, joissa luuta tai muuta hautajätettä oli näkyvässä tai jossa tiedettiin ennen jotakin löytötyötä otettiin etupäässä tutkittavaksi, sikälä kuin ne eivät olleet viljan kasvuilla. Sen jälkeen tutkittiin umpimähkään muutamia kohtia, toisia aivan ilman tuloksiaakin. Kaikki tutkimamme kohdat, samoin kuin ennen tavattujen löytöjen paikat, ovat merkityt laatimaani karttaan sinä ilmoitetun mittakaavan mukaan sen muotoisina ja suuruisina kuin ne todellisuudessa ovat olleet tai, mitä entisiin löytöpaikkoihin tulee, ovat tulleet itse paikalla osoituiksi.

Nyt tutkituilla kohdilla, jotka karttaan ovat merkityt kirjaimilla a-l, ei ollut maassa pinnan allakaan mitään erikoista kiinteätä nähtävänä.

Sinä ei ollut kiviä, ei suuria eikä pieniä, kuten tällaisissa laatuissa haudankohdissa usein tapaa, vaan kaikkialla oli maa hienoa tuhanskoista hiukkaa, samallaista niillä kohdilla, joissa tavattiin löytöjä kuin niilläkin, joissa ei mitään tavattu. Senlaatuista luuta pöytäkeitä kiviä tai hiilellä täytettyjä syvennyksiä, joista Heikel kertomuksessaan puhuu, ei nyt tutkittuilla kohdilla ollut huomattavissa. Ylimalkaan siinätyivät löydötkin heti kannavikon juuresta pinnalta lähtien noin kymmenkunnan senttimetrin

syövytykselle asti, ja ainoastaan muu-
tamissa paikoissa, nim. muistokiveä
ympäristävän aitauksen itä- ja länsi-
sekä osaksi sen pohjoispuolellaan
siis kohdilla a, c, e ja g, ^{saattoi} josjoka löy-
löjä, varsinkin lähempänä aitausta,
saattoi tulla 30-40 senttimetrin sy-
vytydeltä asti. Kuitenkin on huo-
matettava, että näillä kohdilla oli todet-
tu Hinkel jo 1898 maata liikuttanut. Muu-
ten si voimut tutkituilla paikoilla
vaurioidella huomata alkuperäisen
kulttuurikerroksen ja koskemattoman
maaperän rajaa, sillä tulon vaikut-
tus oli silminnähtävästi ulottunut
vimmeksimainittuunkin muuttaneen sen
väriä ja tyyliä. Mitä itse löytoi-
hin tulee, olivat ne enimmäkseen
sangen vähoin tulossa tarveltynei-
tä, ja se seikka että löytöjen jou-
kosta oli suuri määrä aivan juokse-
vasta tilassa olleita pronssi- ja ko-
pra esineiden jätteitä, tekee uskot-
tavaksi että kulo on vielä maassa
sulattanut ne esineistä tai niiden
kalkelmista, jotka ovat roviolta
säilyneet.

Ennen tavatuista löydoistä ky-
sellesfäri kerrottiin minulle onitui-
nen juttu ^{muutamasta} kiviarkusta, josjoka olisi
polttamaton puuranko tavattu. Tä-
mä olisi jo toistakymmentä vuot-
ta sitten esiintynyt Myllymäen
torpan pellosta, torppalaisten viitta.

usten mukaan karttaan merkittömältä
ni tienoolta, ja olisi sen kohdalla ol-
lut maan pinnalla jonkummainen
matala notko huomattavissa. Sekku
olisi löydetty sen johdosta että sitä
peittäneet kivet olisivat tarttuneet
peltoa viljelevien työkaluihin ja si-
ten heidän huomiotaan herättäneet.
Se oli Työmies Emil Santalan kerto-
muksen mukaan, joka arkun myös oli
nähty, ollut noin puolen metrin sy-
vyinen, neljättä kyynäriä pitkä sekä
"niin leveä että siihen hyvin on missä
"mahtunut". Tehty se oli ollut later-
kaisista harmaakivilaaeista ja oli myös
kin ollut samantlaisilla laakakivillä
peitetty. Lisällä arkussa oli ollut mu-
rangoon jäännöksiä sekä joukko asi-
ta, joista kertoja muisti pruthellisen kei-
häänterän, kaksi pukkua sekä muuta
mia muuta esineitä, joita ei ollut
tiedetty nimittää. Nämä löydöt oli-
vat tulleet myydyiksi eräälle kaup-
pias Huhtiselle, joka sittemmin lienee
kuollut. Nihin esineet hänen jälke-
sä olivat joutuneet, sitä ei paikka-
kunnalla tiedetty.

Kerrottu kivihauta muistuttaa juu-
resti sitä hautaa, jonka Maisteri A.
Hackman 1894 tapasi kuran Osmon
mäestä. Valitettavasti on ollut tilai-
suudessa tutkimaan viitattua haudan
paikkaa, sillä kun oli valmistumai-
sillaan olevaa ruista.

Ettei paikkakuntalaisilla on ollut jonkunlainen oavistus siitä, että maa täällä jotakin esiteistä sisäänsä kätkee, kävi selville useimpien, eritoten vanhempien lähipaikkalaisten lausunnoista. Jo se sika, että kalmistolla oli usein nähty "aarnihautain" palavan, oli ollut omainaan antamaan tälle oavistukselle sloa. Mutta täällä olivat sitä paitsi vanhemmat jo kuollessiisät lähellä ennen kerrottua kiviarkkihautaa Myllymäen pololla nähneet "usein aikaisin oavimuksilla sotamiehen täysissä varustuksissaan edestakaisin levottomana hävelövänsä." Tämän näyn varsinkin oli arveltu todistavan, että paikalla löytyy aarteita.

Helsingissä 15 pmi Lokak. 1905.
Julian Rimp

N° 3.

Juhkanummen kalmisto.

NW suunnasta.

Valokuvasi heinäkuussa 1905.

Juhani Rinne.

Röyliä.

L. 127

2657

N° 2

Juhkanummen kalmisto.
SE suunnasta.

Röyliö

Valokuvasi heinäkuussa 1905.

Juhani Rinne.

L117
2656

N° 1.

Köyliö.

Muistokivi Juhkanummen
kalmistolla N suunnasta.

Välokuvasi Heinäkuussa 1905.

Juhani Rinne.

L. 127

2658